MALTA

QORTI TA' L-APPELL

**S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH D. CAMILLERI**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH A. FILLETTI**

Seduta tat-28 ta' Jannar, 2005

Appell Civili Numru. 126/2003/1

Noel Calleja, George Calleja, Michelle Calleja, Michelangelo u Anna konjugi Calleja

vs

Middlesea Valletta Life Assurance Co. Limited

Il-Qorti:

PRELIMINARI

1. Is-socjeta` konvenuta appellat minn decizjoni moghtija fit-23 ta' April 2004 mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Superjuri Civili li kienet tghid hekk:

"Il-Qorti,

"Rat ir-rikors tas-socjeta` konvenuta tal-25 ta' Frar 2004, u d-dokumenti annessi.

"Semghet it-trattazzjoni tad-difensuri rispettivi.

"Ikkunsidrat:

"Illi permezz tar-Rikors prezenti s-socjeta` attrici talbet li tiggustifika l-kontumacja taghha u semmiet r-ragunijiet ghaliex din il-Qorti ghandha tilqa' din it-talba.

"Kif inhu stabilit mill-gurisprudenza lokali (Cassar v Vassallo – 1937):

"1. il-kontumacja ma tistax tigi ritenuta gustifikata jekk kienetvolontarja;

"2. anqas ma tista' tigi gustifikata jekk kienet kolpuza;

"3. hemm bzonn li tigi ippruvata kawza gusta;

"4. il-kawza gusta jinhtieg li tkun tikkonsisti f'impediment legittimu;

"5. biex l-impediment ikun legittimu ghandu jkun indipendenti
mill-volonta` tal-kontumaci.

"Farrugia v. Farrugia (Appell – 1995) esponiet il-fundament razzjonali ta' l-istitut tal-kontumacja, u allura wkoll il-parametri tieghu li ghandhom jigu interpretati b'mod strettissimu favur il-kontumacja:

""…*Il-Qorti tqis l-istitut tal-kontumacja bhala mizura ta' natura punittiva, necessarja biex tassigura serjeta` fil-procedura u r-rispett dovut len l-atti emessi mill-Qorti. Mill-banda l-ohra proprju minhabba s-sanzjoni spiss irriversibbli li timporta, ir-rigorozita` tal-proacedura ghandha tigi applikata u interpretata b'mod restrittiv, fis-sens li fejn il-Qorti tkun sodisfatta li ma kien hemm l-ebda*

nuqqas da parti tal-persuna notifikata li jista' jammonta ghall-culpa, anke ghax ma jistax ikun hemm kolpa fejn ma kienx hemm il-konoxxenza tan-notifika ta' l-att bhala fatt, ma ghandu jkun hemm ebda ostakolu li l-kontumacja titqies li giet gustifikata."

"Fil-kaz in ezami s-socjeta` konvenuta qed tittenta tiggustifika l-kontumacja taghha ghar-raguni illi minkejja illi hija impustat ic-citazzjoni lil-legali taghha hekk kif din giet notifikata lilha, dan naqas li jipprepara n-nota ta' l-eccezzjonijiet fiz-zmien stipulat mil-ligi, peress illi kien imsiefer u irritorna proprju fl-ahhar gurnata li setghet tigi intavolata l-istess nota.

Ghalkemm huwa minnu illi l-legali tas-socjeta` konvenuta f'tali cirkostanzi ma seta' jaghmel xejn f'dan ir-rigward, u ma jista' jkun hemm ebda *culpa* da parti tieghu, l-istess ma jistax jinghad ghas-socjeta` konvenuta. Din ma setghetx tehles mir-responsabilitajiet taghha semplicement billi ghaddiet il-kopja tac-citazzjoni li irceviet lill-avukat taghha. Kien jinkombi lilha li taccerta ruhha li n-nota ta' l-eccezzjonijiet tigi ipprezentata fl-ghoxrin (20) jum stipulati mil-ligi (kif wara kollox hemm indikata fuq il-faccata tal-kopja tac-citazzjoni relattiva notifikata lilha). Il-fatt li l-avukat taghha kien imsiefer seta' jigi verifikat fil-hin, biex jilhqu jittiehdu provvedimenti opportuni alternattivi.

"Ghalhekk, billi l-kontumacja tas-socjeta` konvenuta ma tirrizultax gustifikata.

"Tichad it-talba taghha li tipprezenta n-nota ta' l-eccezzjonijiet f'dan l-istadju tal-proceduri."

L-APPELL TAS-SOCJETA` KONVENUTA

2. Is-socjeta` konvenuta interponiet appell minn din id-decizjoni. L-istess appellanti tissintitizza l-aggravju taghha kif gej:
"illi s-socjeta` esponenti (i.e. dik konvenuta) kellha raguni tajba ghaliex naqset milli tipprezenta n-nota ta' eccezzjonijiet taghha fiz-zmien prefiss mil-ligi, u l-ewwel Onorabbli Qorti, meta cahdet it-talba ta' l-istess socjeta`

esponenti sabiex tiggustifika l-kontumacja taghha, naqset milli tieghu in konsiderazzjoni c-cirkostanzi kollha tal-kaz u ma segwietx l-insenjament prevalenti tal-gurisprudenza nostrana fuq l-istitut tal-kontumacja."

3. Is-socjeta` appellanti tissottometti – dan a bazi ta' decizjonijiet moghtija minn dawn il-Qrati ghal-liema hija tirreferi – li fil-kaz in ezami, is-socjeta` konvenuta naqset li tipprezenta n-nota ta' l-eccezzjonijiet taghha mhux b'sinjal ta' dispett jew kontumelja lejn l-awtorita` tal-Qorti izda semplicement minhabba l-fatt li l-impjegata tas-socjeta` li solitament tircievi l-posta ma kienitx taf li l-konsulent legali tas-socjeta` kien imsiefer, bir-rizultat li meta din l-impjegata baghtitlu l-att tac-citazzjoni bil-posta, it-terminu ghal fini ta' prezentata ta' nota ta' eccezzjonijiet lahaq skada. Skond is-socjeta` appellanti, il-kontumacja taghha kienet tkun wahda kolpuza biss li kieku l-ufficjali taghha kienu a konoxxenza tal-fatt li l-konsulent legali (taghha) kien imsiefer u naqsu milli jiehdu passi alternattivi sabiex jikkontestaw it-talba ta' l-atturi.

Skond l-appellanti la kien hemm dispett u lanqas arroganza min-naha taghha fil-konfront ta' l-ordinament tal-proceduri gudizzjarji. Minbarra dan, il-htiega li jigi rispettat il-principju tal-"audi alteram partem" kellu jimmilita favur it-talba tas-socjeta` appellanti sabiex din tithalla tipprezenta nota ta' eccezzjonijiet, biex b'hekk hija tkun tista' tiddefendi ruhha kontra l-pretensjonijiet attrici li dwarhom hija gia` immanifestat opposizzjoni tramite atti u korrispondenza skambjata mal-kontroparti appellata – ara f'dan is-sens ukoll, fost ohrajn, id-decizjoni moghtija mill-Prim Awla tal-Qorti Civili tad-9 ta' Dicembru 1993, fil-kawza fl-ismijiet "Gloria mart Jonathan Beacom et v. AIC Anthony Spiteri Staines" (Koll. Vol LXXVII p. 195).

IR-RISPOSTA TA' L-ATTURI

5. Min-naha taghhom, l-atturi appellati issottomettew li t-talba tas-socjeta` appellanti ghar-revoka tad-decizjoni appellata ghandha tigi michuda u dan billi din il-Qorti tikkonfermaha. L-appellanti jiccitaw diversi decizjonijiet

biex juru l-ghala kellha tigi rigettata t-talba tas-socjeta` appellanti billi hawn si tratta ta' nuqqasijiet lampanti da parti tas-socjeta` konvenuta, u mhux ta' l-avukat taghha, liema zbalji ma kienux skuzabbli u bl-ebda mod ma kienu jiggustifikaw l-istat ta' kontumacja li inkorriet fih l-istess socjeta` konvenuta.

KONSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI

6. L-istitut tal-kontumacja li dwaru gie interpost l-appell in ezami minn dejjem kien suggett ta' kontroversja. Dan hu hekk minhabba l-fatt li l-effetti tieghu – ta' natura punittiva – huma odjuzi. L-istitut tal-kontumacja huwa msejjes fuq il-presuppost li l-imharrek, bin-nuqqas tieghu li jwiegeb ghax-xilja u t-talba tal-parti attrici, ikun wera dispett lejn is-sejha tal-Qorti biex jidher quddiemha, liema dispett il-ligi thares lejh bhala ghemil li jisthoqqlu piena – dik li ma jkunx jista' jindahal fit-tressiq ta' provi billi dan jammonta ghal forma ta' dizordni socjali (ara wkoll id-decizjoni in re: Vella pro et nomine v. Vella, Appell Kummercjali, 21 ta' Mejju 1993, Koll. Vol. LXXVII – II – 170).

7. Ghal bidu, l-aspett punittiv konsistenti fl-eskluzjoni tal-konvenut milli jipprezenta nota ta' eccezzjonijiet kien jigi adoperat ad unguem minn dawn il-Qrati izda, tenut kont ta' cirkostanzi varji li kienu jindikaw u jesigu mitigazzjoni fir-regoli tal-procedura, l-istess Qrati bdew, fil-kazi fejn ikun hekk indikat u fl-ahjar sens ta' gustizzja, "ixellfu" din ir-rigidita` u dan sewwa sew minhabba l-effett irriversibbli li l-kontumacja kienet iggib maghha. Fil-fatt jirrizulta – anke mid-diversi decizjonijiet citati miz-zewg partijiet fil-kawza – li l-Qrati taghna iddecidew li r-rigorozita` tal-procedura ghandha tigi mitigata fis-sens li fejn il-Qorti tkun sodisfatta li ma kien hemm ebda nuqqas volut min-naha tal-persuna mharrka li jista' jammonta ghal htija, m'ghandu jkun hemm l-ebda diffikulta` li l-kontumacja titqies bhala wahda gustifikata.

8. Mal-milja taz-zmien anke l-legislatur hass il-bzonn li jintroduci emendi ghal dan l-istatut – hekk ara l-Att XXIV tal-1995 b'referenza ghall-Artikolu 158 tal-Kap. 12. Iz-zmien ghall-prezentata ta' nota ta' eccezzjonijiet gie estiz ghal ghoxrin jum u fil-kaz ta' kontumacja nghatat anke l-

possibilita` ta' prezentata ta' nota ta' osservazzjonijiet – in omagg tal-principju ribadit fil-gurisprudenza kostanti taghna li mqar jekk f'istat ta' kontumacja, il-parti mharrka kellha titqies bhala wahda li qeghda tirrimetti ruhha ghall-gustizzja tal-Qorti u b'ebda mod ma hi qed tammetti t-talba.

9. Sfortunatament gara wkoll li maz-zmien il-flessibilita` li bdiet turi l-Qorti skond il-kaz, dejjem fl-interess tal-gustizzja, waslet ghal certa nuqqas ta' uniformita` u f'certi kazi anke waslet ghal decizjonijiet inkongruwi ghal xulxin. Kaz fejn il-fattispecie tieghu kienu pjuttost jiffavorixxu l-gustifikazzjoni tal-kontumacji gieli gie michud, filwaqt li kaz iehor fejn in-nuqqas kien jidher aktar evidenti u mhux skuzabbli gieli gie accettat bhala wiehed skuzabbli. Fil-fatt anke fil-kaz in ezami, wiehed jista' jikkostata li certi decizjonijiet u certi enuncjazzjonijiet moghtija mill-Qrati gew citati sija minn parti u sija minn ohra, u dan in proprja difesa, ghas-semplici raguni li l-punt ta' divergenza ma jkunx proprjament konness mal-principju involut <u>imma ma' l-applikazzjoni jew ma' l-interpretazzjoni ta' l-istess principju</u>.

10. Dan kollu qieghed jinghad ghar-raguni li din il-Qorti hija tal-fehma li wasal iz-zmien fejn dawn il-fehmiet, kif jemanu mid-decizjonijiet ta' dawn il-Qrati, dwar l-istitut tal-kontumacja, jergghu jigu kemm jista' jkun arginati b'mod li jkunu aktar konsistenti u uniformi ma' xulxin. Wara kollox, il-bazi tar-regoli tal-procedura hija dik tac-certezza tad-dritt.

Decizjoni li fil-fehma ta' din il-Qorti serviet bhala punt ta' tluq ghal dak li jikkoncerna l-istitut tal-kontumacja u l-principji li ghandhom jirregolawha hija dik fl-ismijiet Vittoria Cassar vs Carmelo Vassallo deciza mill-Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fid-29 ta' Mejju 1937 (Vol XXIX.i.1581) mill-Imhallef William Harding fejn fiha gew elenkati l-principji li gejjin;

(1) Il-kontumacja ma tistax tigi ritenuta gustifikata jekk kienet volontarja;

(2) Lanqas tista’ tigi gustifikata jekk kienet almenu kolpuza;

(3) Biex ikun hemm lok ghall-gustifikazzjoni hemm bzonn li tigi pruvata kawza gusta;

(4) Din il-kawza gusta ghandha tkun tikkonsisti f’impediment legittimu;

(5) L-impediment, biex ikun legittimu, ghandu jkun indipendenti mill-volonta` tal-kontumaci;

(6) L-izball m’hux impediment legittimu jekk ma jkunx zball invincibbli, ghaliex jekk ikun vincibbli, allura jigi ekwiparat ghall-kolpa;

(7) Dan l-impediment legittimu jista’ jkun, kif intqal, “una necessita’ impellente di chiamata ad altri doveri imprescindibili”;

(8) L-impossiblita’ li wiehed jidher ghas-subizzjoni jew almenu d-diffikulta` gravi, biex tista’ tikkostitwixxi impediment legittimu ghandha tkun fizika, u eccezzjonalment biss tista’ tkun morali.

Dawn l-istess principji gew riaffermati f’diversi decizjonijiet ta’ dawn il-Qrati fosthom Paul Grixti vs Direttur tax-Xogholijiet Pubblici, deciza mill-Qorti ta’ l-Appell Civili fit-12 ta’ Dicembru 1975, u d-deiczjoni fl-ismijiet Margaret Bugeja et vs Alfred Ellul deciza mill-Qorti ta’ l-Appell (Sede Inferjuri) fit-13 ta’ Jannar, 1999.

11. Kif gia` nghad supra, l-Artikolu 158 tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta’ Malta gie emendat. Is-socjeta` appellanti irriferiet partikolarment ghas-subartikolu 10, in bazi ta’ liema l-kontumacja tista’ tigi sanata jekk l-imharrek jirnexxielu jipprova ghas-sodisfazzjoni tal-Qorti, li huwa kellu
“raguni tajba li ghaliha naqas li jipprezenta n-nota ta’ l-eccezzjonijiet u d-dikjarazzjoni fiz-zmien li jmiss.”

Jekk wiehed iqabbel dan is-subartikolu ma dak li gie elenkat fis-sentenza surreferita “Bugeja v. Ellul” (ara paragrafu 10) isib li hemm konvergenza. Dan maghdud, pero`, xorta wahda jibqa’ mhux ghal kollox ben definit x’tikkostitwixxi “kawza gusta” meta mill-principju wiehed jghaddi ghall-ezami tal-fatti. Fil-fatt gara li ftit ftit bdiet tidhol il-prassi – ghalkemm mhux b’mod uniformi – li darba li konvenut in kontumacja jidher personalment fl-ewwel appuntament tal-kawza, allura dan beda jitqies bhala turija li ma kienx hemm dak id-dispett jew kontumacja li trid tirrizulta biex il-kontumacja ma tigix iggustifikata. Din il-Qorti trid taghmilha cara li gustifikazzjoni merament bazata fuq il-prezenza tal-parti mharrka fl-ewwel appuntament tal-kawza m’huwiex bizzejjed bhala turija li ma hemmx dispett jew kontumacja lejn l-awtorita` gudizzjarja. Dik il-prezenza ta’ l-imharrek – fatt fih innifsu pozittiv – hija invece mehtiega bhala parti mill-indagni li tkun trid issir mill-Qorti biex tistabilixxi jekk kienx hemm tassew “kawza gusta” jew le. Dan hu hekk ghar-raguni li l-gustifikazzjoni ta’ kontumacja ghandha tibqa’ titqies bhala eccezzjoni ghar-regola li l-imharrek hu tenut li jwiegeb bil-miktub b’nota fiz-zmien stipulat fil-Kodici ta’ Organizzazzjoni u Procedurali Civili, u bhala tali l-eccezzjoni m’ghandha qatt tipprevali u tissupera dik li hija r-regola.

12. Fil-kaz in ezami, il-fatti huma cari bizzejjed u dwarhom lanqas jidher li hemm divergenzi. Is-socjeta` konvenuta irceviet att ta’ citazzjoni b’mod regolari. Impjegata taghha, fuq struzzjonijiet moghtijin lilha, ghaddiet l-istess citazzjoni bil-posta lill-avukat taghha, li inzerta li kien imsiefer u irritorna proprju f’jum tas-Sibt qabel l-ahhar jum li fih kien jiskadi t-terminu ghall-fini tal-prezentata ta’ nota ta’ eccezzjonijiet. L-avukat tas-socjeta` konvenuta f’dak il-jum kien mar fl-ufficju tieghu imma xehed li hu ma lahaqx fetah il-korrispondenza kollha, kompriza dik kontenenti c-citazzjoni “de quo”.

13. In linja ta’ gustifikazzjoni, is-socjeta` appellanti issottomettiet li hija
“ma pprezentatx in-nota ta’ eccezzjonijiet taghha mhux b’sinjal ta’ dispett jew kontumalja lejn l-awtorita` tal-Qorti

<u>izda semplicement minhabba l-fatt li l-impjegata tas-socjeta` esponenti Simone Inguanez ma kienitx taf illi l-konsulent legali tas-socjeta` esponenti kien ser ikun imsiefer fuq xoghol</u> …..” (Sottolinear tal-Qorti).

14. Fil-fehma tal-Qorti, ir-raguni moghtija ma tikkostitwixxix “kawza gusta” imma tammonta invece ghal nuqqas gravi. Dan il-fatt juri li minkejja dak li kien hemm imnizzel fuq l-att tac-citazzjoni bhala twissija lill-persuna mharrka, is-socjeta` konvenuta f’ebda mument minn mindu giet servuta bl-att tac-citazzjoni ma ikkomunikat direttament ma’ l-avukat taghha. Lanqas jirrizulta li l-avukat tas-socjeta` konvenuta ma hass il-bzonn li jinformaha li huwa ma setax jattendi l-ufficju fil-jiem in kwistjoni ghal ragunijiet ta’ safar – ghalkemm din hija proprjament materja li tikkoncerna r-rapporti professjonali bejnu u bejn is-socjeta` konvenuta.

15. Is-socjeta` konvenuta ippruvat ukoll tibni argument mill-fatt li hija gia` kellha okkazjoni turi lill-kontroparti li kienet qeghda tikkontesta l-pretensjoni taghha u li allura fuq l-iskorta tad-decizjoni moghtija in re: Beacom et v. Spiteri Staines” (gia` citata) huwa kien awtorizzat jiggustifika l-kontumacja “stante li kien wera indikazzjoni lill-Qorti illi kellu intenzjoni li jikkontesta t-talbiet attrici.” Din il-Qorti tahsibha xort’ohra. Bl-istess fatt imsemmi mis-socjeta` konvenuta, huwa daqstant iehor gustifikat li wiehed jargumenta li gialadarba s-socjeta` konvenuta kienet fi hsiebha tikkontesta l-pretensjoni ta’ l-atturi, appena hija irceviet ic-citazzjoni hija ma kellha l-ebda raguni li ma tikkomunikax minnufih ma’ l-avukat taghha. L-agir taghha, fic-cirkustanzi, kien negligenti ghall-ahhar u huwa sewwa sew dan il-komportament ta’ mankanza li jammonta ghal dak id-dispett li jissemma’ fid-decizjonijiet citati in propozitu. Jekk is-socjeta` konvenuta dehrilha li l-avukat ta’ fiducja taghha jirrisjedi biss f’persuna wahda, lanqas li setghet taghmel huwa li tinfurmah mill-aktar fiss bin-notifika ta’ l-att tac-citazzjoni u mhux li timpustalu l-att tac-citazzjoni bla ma lanqas biss tinfurmah li ser taghmel hekk. Is-socjeta` konvenuta altru milli kellha zmien ghad-disposizzjoni taghha biex tikkomunika mal-legali taghha, u

dan apparti li fl-att li hija irceviet hija nghatat struzzjonijiet cari. Kif gustament gie ritenut mill-ewwel Qorti,
"Il-fatt li l-avukat taghha kien imsiefer seta' gie verifikat fil-hin, biex jilhqu jittiehdu provvedimenti opportuni alternattivi."

Bizzejjed jinghad li s-socjeta` konvenuta giet innotifikata bl-att tac-citazzjoni fit-12 ta' Jannar 2004, filwaqt li l-avukat taghha kien imsiefer bejn l-24 ta' Jannar u (s-Sibt) 31 ta' Jannar, 2004. Ir-rikors ta' l-avukat taghha b'talba biex is-socjeta` konvenuta tigi awtorizzata tipprezenta nota ta' l-eccezzjonijiet skond il-ligi sar fil-25 ta' Frar 2004, jigifieri ferm wara li saret in-notifika.

Dik il-Qorti, tenut kont tac-cirkostanzi kif fuq esposti, ma jidhrilhiex li l-aggravji tas-socjeta` konvenuta huma fondati.

Ghal dawn ir-ragunijiet, tiddeciedi billi, filwaqt li tikkonferma d-decizjoni appellata kif moghtija mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Superjuri, tichad l-appell interpost mis-socjeta` konvenuta bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra taghha, b'dan li tordna li l-atti tal-kawza jintbaghtu lura minnufih quddiem l-ewwel Qorti biex hija tkompli bis-smigh tal-kawza skond il-ligi.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------